

Pavol Emanuel Dobšinský

* 16. marca 1828

† 22. októbra 1885

Pavol Dobšinský

" Ved' čože je umenie? Nie
abstraktnosť, nie nahé
rozumovanie starcov, ale
obraznosť mladému veku
vlastná."

Zo života

Pavol Emanuel Dobšinský sa narodil v obci Slavošovce 16. marca 1828. Študentské roky strávil na gymnáziách v Rožňave a Miškolci. Ďalej pokračoval v štúdiu na lýceu v Levoči, kde sa zapájal do činnosti Jednoty mládeže slovenskej. Už počas týchto rokov písal básne a zbieral ľudovú slovesnosť. Básnickými prvotinami prispieval do študentských časopisov Považje, Život, Holubica. Po štúdiách pôsobil ako kaplán v Brezne a profesorský úrad zastával na lýceu v Banskej Štiavnici. Počas rokov 1860 - 1861, práve na tomto mieste redigoval časopis Sokol. Od roku 1861 pôsobil ako evanjelický kňaz v obci Drienčany. Zomrel 22. októbra 1885 na silný zápal pľúc.

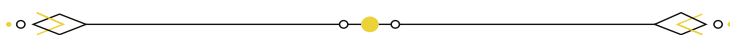

Zaujímavosti

Počas revolúcie 1848 – 1849 bol Dobšinský v radoch honvédov (uhorskej armády) a neskôr v cisárskej armáde. Po prepustení si urobil kandidátsku kňazskú skúšku.

Dobšinský veľmi dobre poznal svetovú literatúru. Prekladal napríklad z maďarčiny romány Móra Jókaija, časopisecky mu vyšli preklady Byrona, Lamartina, Mickiewicza. V rukopisnom zväzku Spisy od roku 1850 sa zachovali aj ďalšie preklady, okrem iných autorov aj Shakespeara (Hamlet, časti z Rómea a Júlie, Benátskeho kupca a Macbetha), J. J. Rousseaua, Lermontova, atď. Výber autorov svedčí o Dobšinského romantickom vkuse.

Inšpirujúca sila Dobšinského rozprávok má svoje prejavy napríklad vo výtvarnom umení – v ilustráciách M. Benku alebo L. Fullu alebo v poézii v knihách veršov M. Rúfusa. *Knihy rozprávok, Sobotné večery.*

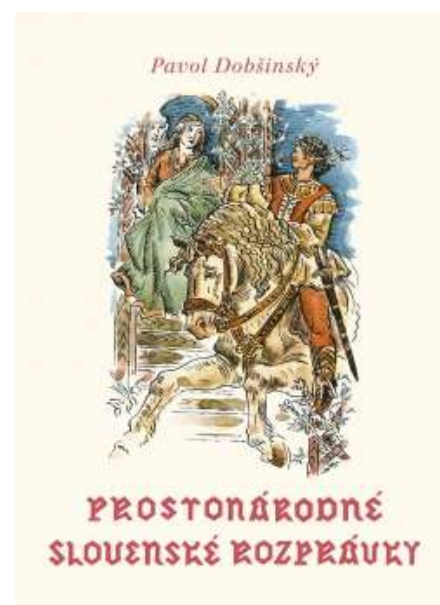
V Slavošovciach dodnes stojí rodný dom Pavla Dobšinského, v Drienčanoch pri kostole je jeho pomník.

Zaujímavosti boli čerpané z dokumentu rtvs: https://www.rtvs.sk/media/a542/file/item/sk/0001/dobsinsky_pavol.76Ha.pdf.

Dielo

"Ťažisko Dobšinského literárneho záujmu je vo folkloristike, zbieraní a zapisovaní ľudovej slovesnosti. Výsledky svojich výskumov zhrnul do knihy *Úvahy o slovenských povestiach* (1872), ktorá je popri Štúrovom spise *O národných povestiach a piesňach plemien slovanských* najvýznamnejším dokumentom štúrovskej koncepcie ľudovej slovesnosti. Dobšinský sústavne zbieral a zapisoval ľudové piesne, príslovia, porekadlá, hádanky, hry, obyčaje a poverby, ale jeho zberateľský záujem sa sústredil najmä na ľudové rozprávky. Spolu s Augustom H. Škultétyom zostavil a vydal súbor 64 rozprávok pod názvom *Slovenské povesti*. Pred smrťou vydal 90 rozprávok pod názvom *Prostonárodné slovenské povesti*. Dobšinského **Slovenské povesti** a **Prostonárodné slovenské povesti** sú základným a dodnes reprezentatívnym dielom slovenskej folkloristiky. **Svojou tematikou, kompozíciou, myšlienkovým posolstvom a živou hovorovou rečou podstatne ovplyvnili a ovplyvňujú vývin slovenskej literatúry.**"

Vlkolak – ukážka

V hustej tmavej hore býval jeden vlkolak a mal pri sebe tri dcéry. Najmladšia z nich bola veľmi utešená.

Raz tento ich otec nemal čo jesť a bol práve samotný s najstaršou dcérou.

„Ach, dievka moja, podžže mi,“ povedá, „trochu poískať, pod!“

Dievke nebolo treba dva razy povedať, spravila mu po vôli, ale ako mu tak ískala, on ju schytil a tam naskutku zožral; neostal z nej ani len koštialik. Potom sa prevalil a drichnal do druhého rána.

„Ach, dievka moja, podžže mi trocha poískať, pod!“ zavolal zas na strednú.

A tej sa to istô zvedlo, ako i staršej. Nato si poznovu ľahol a chrápal do druhého rána.

„Ach, dievka moja, podžže mi trochu poískať, pod!“ zavolal teraz na tú najmladšiu.

Ale táto bola oblokom zahliadla, čo sa včera v izbe robilo.

„Idem,“ povedá, „idem; len máličko dočkajte!“

Vtom vyšla z izby, v komore, čo mohla, napochytre zachytila a pod v nohy! Utekala, ako jej len para stačila.

Vlkolakovi bolo dlho čakať, vyšiel sa pođívať za ňou a tu na ďaleku videl, ako jeho dievka práši. Ako zbesnetý pustil sa za ňou a ručal strašne, že sa všetky vrchy a doliny ozývali. Dcéra len utekala, utekala, ale starý mal dlhšie nohy, len ešte dakoľko krokov a už ju mal chmatnúť.

Ona vtom hodila na cestu ručník z hrdla a zavolala:

„Nedohoníš ma, nedohoníš, kým tento ručník neroztrháš, nevystrapkáš, nespradieš, neutkáš a znovu neušiješ.“

A zase len utekala, ako mohla, ďalej. Vlkolak ručník roztrhal, vystrapkal, popriadol, potkal aj ušil a na všetko mu nebolo treba ani polhodina. Potom sa poznovu zachytil skokom a už jej bol za päťami.

„Nedohoníš ma, nedohoníš, kým túto kamžu neroztrháš, nevystrapkáš, nespradieš, neutkáš a znovu neušiješ,“ zavolala dievka.

A vlkolak pod polhodinou so všetkým bol hotový a zase ju len doháňal.

Tu ona zhodila rub, potom kamizol, potom oplecko a napokon košeľu, a kým len mala čo zo seba metať, dohoniť ju nemohol. Ale, neborká, bola už, ako ju Pán Boh na svet dal a teraz si musela inak spomáhať. Práve ho počula zase zďaleka za sebou jachtať, keď dobehla na jednu lúku a tu našťastie stálo sto kôp sena; ona v strachu, šuch, skryla sa do tej najmenšej kopy.

Vlkolak príbehne, obzerá sa na všetky strany, a keď ju nikde nemohol vyzrieť, od jedu začal tie kopy burtáť a rozmetal ich všetky, len tú ostatnú nechal tak; myslel si, keď jej v tých deväťdesiatich deviatich niet, už ani v tej ostatnej nebude.

„Ale počkaj,“ povedá, „veď sa mi ho ty ešte raz dostaneš do mojich rúk.“

Ešte raz strašne zakľal a vrátil sa nazad.

Tá v tej kope ukrčená len čušala, bála sa i len vykuknúť. To tak trvalo dva dni, dve noci; od smädu a hladu dobre už tam nezahynula.

Svitlo tretie ráno. Tu si mladý kráľ vyšiel na poľovačku a vzal so sebou dakoľko hodných strelcov a dobrých kopovov. Po poľovačke sa rozložili práve na tej lúke, že si trocha zaobedujú. Poľovníci si chutne ujedali a upíjali a aj psom sa došlo po kuse pečienky.

Mal ten kráľ so sebou aj jedného malého psíčka. Tento, čo mu raz mäsa vrhli, nezožral, ale odbehol s ním preč, a čosi-kamsi prišiel zase ku kráľovi, mrdkal chvostíkom a skučal, aby mu zas dali. Kráľ mu vrhol hodný kus postruhníka, ale aj s tým spravil tak a po chvíli príbehol zas s prázdny pyskom. Kráľovi to bolo divno, lebo ešte nikdy toľko naraz nezožral.

"Človek našich povestí je hlavne človek srdca. Povesti, súc básnictvom, nemohli vtom vystúpiť z kolají svojich, lebo do básnictva nepatrí človek suchého rozumu, kazársky rozkazujúci, pánovite vzdorujúci všetkým náklonnostiam a slabostiam srdca. V srdci stretá sa, čo je v človeku hmotné a čo z ducha. Tu bojujú vášne a náruživosti s lepšími náklonnostami a pokojnejším rozmyslom ducha. A ako hlboko naše povesti poznajú všetky záhyby tohto srdca čo do skladu dobrého, i čo skladu všetkého zlého, to dovedna zhrnúť náležalo by do osobitného pojednania... Nám stačí poukázať na to, ako vrch konečného víťazstva drží všade len srdce striezlivé a dobré. Bez pokušenia nikdy nebýva, ale tou lepšou vôľou a zdravou rozvahou ducha nad všetkým víťazí - ako naproti tomu každé slabé srdce (u starších bratov a sestier) ľahko odvahu tratí, pokušeniu podlieha a hynie."

Pavol Dobšinský: Úvahy o slovenských povestiach, 1872

Čítame vám rozprávky

Rozprávky vám číta knižnička Silvia každý týždeň. Vypočuť si ich môžete vždy v stredu poobede. Videá sú pridávané na našu facebookovú stránku, na web a youtube kanál. Už zajtra je pre vás pripravená rozprávka: Trojruža.

Hráme sa s rozprávkami

Vypočujte si rozprávku Čert slúži a správne odpovedzte na 5 otázok:

https://www.youtube.com/watch?v=-OUd0P-Bq2U&list=PLE2n8UoJjel-StB5om8eKfEk_TwIG0X84&index=5

1. Čo ukradol čert?

- chlieb
- mlieko
- sliepku

3. Ako pomáhal čert v službe?

- varil v kuchyni
- pásol ovce
- rúbalo drevo

5. Koho okabátil čert?

- pána
- sedliaka

2. Musel rubárovi slúžiť čert?

- áno
- nie

4. Kto pomohol čertovi vymlátiť obilie?

- deti
- čerti
- zemepán

Správne odpovede: chlieb, áno, rúbalo drevo, čerti, pána

Vylúštite tajničku, v ktorej sa skrýva názov ďalšej rozprávky, ktorú taktiež nájdete medzi našimi načítanými rozprávkami.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

3.

1.

2.

7.

5.

6.

4.

Tajnička v sebe skrýva rozprávku Mlýnček.

Napísali o P. Dobšinskom

"Jeho folkloristická pokora sa prejavuje v tom, že pri všetkých rozprávkach uvádza mená podávateľov. Jeho literárny vkus zas v tom, že dokáže vybrať spomedzi rôznych podaní tej istej rozprávky to najlepšie."

Ľubomír Feldek

Zuzana Uličianska

"Máme veľké šťastie, že slovenské povesti zozbieral Pavol Dobšinský, ktorý chápal život v celej jeho krutosti."

"Máme byť spisovateľovi Pavlovi Dobšinskému za čo vd'ační. Ved' rozprávka je pre nás všetkých azyl. Pomáhala a pomáha nám prežiť, pretože iba v nej víťazí dobro nad zlom a presvedča nás, že jediný zmysel v živote má pravda a múdrosť."

Jozeľ Lenhart

Zdroje:

Obrázky:

<https://gemer.vucke.sk/trip/gemer/gemer/kultura/kulturne-dedicstvo/rodny-dom-pavla-dobsinskeho.html>

<https://kultura.pravda.sk/divadlo/clanok/446286-lubomir-feldek-moj-zivot-so-shakespearom/>

<https://www.litcentrum.sk/autor/pavol-dobsinsky/napisali-o-autorovi>

<https://korzar.sme.sk/c/5181597/pavol-dobsinsky-homer-z-gemera.html>

<https://www.majgemer.sk/gemer/kultura/gos/item/5377-kto-bol-pavol-dobsinsky>

Texty z internetu:

<https://www.litcentrum.sk/autor/pavol-dobsinsky/napisali-o-autorovi>

https://www.rtv.s.sk/media/a542/file/item/sk/0001/dobsinsky_pavol.76Ha.pdf

https://zlatyfond.sme.sk/dielo/585/Dobsinsky_Prostonarodne-slovenske-povesti-Prvy-zvazok/21

Knižný zdroj:

ČERTÍK, J: *Štúrovci, najkrajšie básne, prózy a články*. 3. vyd. Bratislava: Perfekt, 2018. 197 s. ISBN 978-80-8046-890-3